

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

NordLab hyvinvointiyhtymä pitää tavoitteita tehokkuudesta ja kustannussäästöistä hyvinä ja kannatettavina. Hankintojen toteuttamisen kannalta osa esityksistä on mahdollisesti kilpailua lisääviä ja säästöjä tuovia. Esityksessä on kuitenkin valitettavan paljon kohtia, jotka toteutuessaan tulevat aiheuttamaan hankintayksiköille lisäkustannuksia ja lisäresurssin tarvetta. Arviomme on, että edustamamme organisaation kannalta esityksen kautta syntyvät uudet kustannukset ovat suuremmat kuin sen kautta saavutettavat säästöt.

NordLab hyvinvointiyhtymä tuottaa kliiniset laboratoriopalvelut jäsenilleen, Pohjois-Suomen neljälle hyvinvointialueelle (Lappi, Kainuu, Keski-Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa). NordLab hyvinvointiyhtymä on in-house yhtiöiden pienomistaja. In-house yhtiöt nykyisellään mahdollistavat hyvinvointiyhtymän ja sen omistajina toimivien hyvinvointialueiden yhteistyön tukipalveluissa. Muutos kasvattaisi hyvinvointiyhtymän ja sitä kautta hyvinvointialueiden kustannuksia, koska hyvinvointialueen kanssa yhteisiä tukipalveluresursseja ei voitaisi enää käyttää.

NordLab toimii laajalla maantieteellisellä alueella 74 toimipisteessä Pohjois-Suomessa; Keski-Pohjanmaan Perhosta Lapin Utsjoelle. Erityispiirteenä NordLabin toiminnalle on pitkät välimatkat ja toiminta harvaan asutuilla alueilla. Maantieteellisesti edustamme aluetta, jossa sidosyksiköiden tuottamia palveluita ei ole joko lainkaan tai riittävällä laajuudella, kapasiteetilla ja toimintavarmuudella saatavilla yksityisen sektorin tuottamina.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua,

markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

65 § Markkinakartoitus

Kyseiseen kohtaan esitetty tarkennus on hyvä, kuitenkin jo tämän päivän ammattitaitoisen hankintayksikön yksi tärkeimmistä työkaluista on markkinakartoitus. Kirjauksen tarkennus ei kuitenkaan tuo lisää osaamista, vaan päinvastoin voi viedä osaajien resurssia entistä enemmän. Hankinnan valmistelu ja kunnollisen markkinakartoituksen tekeminen on hankinnassa yksi eniten aikaa vievä osuus ja se on syytä tehdä kunnolla. On huolehdittava myös tarjoaja puolen osaamisesta.

On erittäin haastava määritellä, mikä on riittävä markkinakartoitus. Voiko jokainen tyytymätön tarjoaja, tai potentiaalinen tarjoaja, pyytää oikaisua hankintaan? Missä vaiheessa oikaisua voi jo pyytää? Toisaalta erittäin tiukat määritelmät markkinakartoituksen toteuttamisen suhteen on vaikeita rakentaa, sillä hankintoja on niin monenlaisia ja laajuisia ja markkinat eri hankinnoissa hyvin eri kokoisia. Pykälä 2 momentin toteutumisen osalta riittävä todentaminen tulee osoittautumaan hankalaksi ja mahdollisesti hyvin valitusherkäksi kohdaksi. Epäselvät määritelmät tuovat mukanaan epävarmuus tekijöitä, sekä pitkittyneitä hankintaprosesseja. Tämä puolestaan lisää hankintayksikön kuluja ja lisää resurssitarvetta.

Tavoite saada hankinnasta pois ei-välttämättömiä kriteerejä puolestaan kietoutuu enemmän hankintaosaamisen kuin hankintalain sääntelyn piiriin. Ammattitaitoisen hankinta-asiantuntijan tulee ymmärtää, mikä on kussakin hankinnassa oleellista. Tätä varten hankinta hyödyntää myös muita oman organisaation asiantuntijoita. Samaa osaamista vaaditaan myös hankintojen osiin jakamisessa. On ymmärrettävä hankinnan sisällä olevat riippuvuussuhteet. Syytä on myös lisätä hankintoja toteuttavien kaupallista osaamista kauppatapojen suhteen

75 § Hankintojen jakaminen osiin

Mahdollisuus hankintojen jakamiseen osiin on osa markkinakartoitusta. Tavoitteena hankinnoissa tulee olla osiin jakaminen tilanteissa, joissa se on mahdollista niin, ettei kokonaiskustannukset nouse liian korkeiksi. Markkinakartoituksen tavoitteena on tuoda tietoa yrityksille tarpeesta sekä riippuvuuksista hankittavan kokonaisuuden sisällä. Huomattavaa osiin jakamisessa on, että hankintayksikön hallinnollisen työn lisääntyminen, kun kumppaneiden määrä kasvaa. Syytä on myös huomioida näiden kulujen kertautuminen myös yritysten puolelta.

Hankinnat tehdään aina tiettyyn tarpeeseen ja tärkein asia koko hankinnassa on saada hankinnan avulla tarvittavat toimet suoritettua. Jo nyt on havaittavissa, että sopimuksen aikaiseen valvontaan ja hankinnan kriteerien mukaisen tuottamisen seuraamiseen ei tunnu riittävän resurssia, tästä esimerkkinä pitkittyneet ja toimimattomat tietojärjestelmähankinnat.

Enemmän hyötyä saataisiin siitä, että yrityksiä tuettaisiin merkittävästi enemmän mm. konsortiona tarjoamiseen ja pk-yritysten välisen yhteistyön lisäämiseen, huolehtien kuitenkin siitä, ettei kartelleja pääse syntymään.

On myös vaikea vetää raja siihen, mikä on riittävä osiin jakaminen. Tätä ei voi euro-määräisesti määritellä, sillä hankinnan kohteet poikkeavat kokonaiskustannuksiltaan.

Yksi kriittisen tarkastellun kohde on innovaatioiden syntyminen, liian pirstaleisessa kentässä ei innovaatioiden tunnistamiseen riitä resursseja. Samalla mahdollisesti jää tunnistamatta merkittävimmät kohteet hankinnan sisällössä, joiden osalta innovaatioille olisi tilausta.

On myös syytä muistaa, että yksi yleisimmistä syistä jättää hankinta jakamatta osiin, on hankinnan toteutumisen varmistaminen myös ongelmatilanteissa sekä terveyden-huollossa potilasturvallisuuden varmistaminen. Hankintayksiköllä on kuitenkin aina vastuu tuottaa jotain kansalaisia koskevaa palvelua ja tämän toteutuminen pitää varmistaa lähes joka tilanteessa. Mitä pienempiä yrityksiä hankintaa on toteuttamassa, sitä suuremmat henkilöriskitkin ovat.

Turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvissä hankinnoissa osiin jakaminen voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta. Pk-yritysten käyttäminen voi olla mahdotonta, kun hankitaan kriittistä 24/7 palvelua. Esimerkiksi terveyteen liittyvissä järjestelmissä potilasturvallisuutta ei voida vaarantaa jakamalla vastuita osiin eri toimittajille, vaikka se teknisesti olisikin mahdollista.

Osiin jakaminen tulee lisäämään hallinnollisia kustannuksia niin sekä varmasti tuo-maan myös tyytymättömyyttä yrityksissä, kun hankinnassa joudutaan ottamaan myös ns. varatoimijoita ensisijaisen ollessa estynyt.

Tarvitaan selkeät rajaukset tarkoituksenmukaisuuteen sekä on huolehdittava, ettei hankintojen toteuttaminen esty tarjoajien tyytymättömyyden vuoksi erilaisina oikaisuvaatimuksina ja valituksina.

124 § Hankintamenettelyä koskeva kertomus

Tämä kohta varmasti lisää markkinakartoituksen tekemistä, kun se sisällytetään esimerkiksi Hilma ilmoitukseen. Tämäkään ei kuitenkaan takaa hankinnan huolellista valmistelua, mikäli hankkijoiden osaaminen ei ole riittävän korkealla tasolla. Olisi myös hyvä saada yhtenäinen pohja, sillä vapaamuotoisena kertomuksista tuskin saadaan vertailukelpoisia. Hankintamallin valintaa koskevan menettelyn perusteluun on syytä saada työkalu, jotta laatu on samanlainen kaikilla hankintayksiköillä.

125 § Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Tämä kohta voisi osaltaan lisätä markkinakartoituksen käyttöä. Mutta kohta ei takaa silti säästöjä tai kilpailun lisääntymistä. Hankinnat tehdään aina johonkin tarpeeseen ja tärkein asia koko hankinnassa on saada hankinnan avulla tarvittavat toimet suoritettua. Hankinnoissa on aina huolehdittava siitä, että valituksi saadaan kokonaistaloudellisesti edullisin vaihtoehto. Tällöin hankinnassa on huomioitava myös muita hankintaan vaikuttavia elementtejä. Käytännössä tässä ehdotettu lisäys vain lisää hankinnoissa hallinnollista työtä sekä kuormittaa myös turhaan yrityksiä. Pykälä tuo mukanaan myös turhien laatukriteerien keksimistä ja pahimmillaan epäonnistuneita hankintoja, jolloin kokonaistaloudellinen edullisuus ei toteudu. Nyt ehdotettu uudistus ja siihen

lisätty poikkeus pykälä ovat myös liian epämääräisiä, sillä hankinnan kohteet poikkeavat toisistaan merkittävästi arvon, laajuuden ja sisällön osalta. Ongelmaksi tulee myös eri toimialojen tarpeet. Esimerkkinä laboratorioala, jota NordLab edustaa. Alallamme on globaalisti rajalliset markkinat, jolloin tarjoajien määrä on jo lähtökohtaisesti vähäinen. Alallamme haasteena on myös prosessit, joiden toimivuudesta ja yhteensopivuudesta on huolehdittava.

Poikkeustapauksen osoittaminen on jälleen hankalaa. Mikä on riittävä markkinakartoitus? Ehdotuksen kohta ”uutta hankintamenettelyä ei tarvitse toteuttaa, jos hankinta-menettelyssä on saatu tarjouksia useammalta tarjoajalta, mutta tarjouksia arvioitaessa jäljelle jää vain yksi tarjouskilpailun ehtojen mukainen tarjous” on myös ongelmallinen, tämä kietoutuu vahvasti edellä mainittuihin niin sanottua turhien laatuksien tuomista hankintaan, jotka voivat nostaa hyväksyttävän tarjottavan kokonaisuuden kokonais-kustannuksia.

Tämä kohta on ehdotukseen tullut toisessa maassa käytännössä olleen ohjeistuksen mukaan, joka sittemmin on kumottu. Miksi ottaa mukaan kriteeri, jonka toimimattomuuden on jo joku toinen maa todennut?

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Esitetyt keinot eivät edistä aidon kilpailun lisääntymistä eivätkä varsinkaan julkisen sektorin säästöjä. Keinot lisäävät hallinnollisia kuluja sekä vievät hankintayksikköjen resursseja itse hankinnan tavoitteiden seuraamiselta.

Mikäli aidosti halutaan lisätä kilpailua ja saavuttaa sitä kautta säästöjä, olisi syytä panostaa merkittävästi enemmän niin hankintayksiköiden hankintaosaamisen parantamiseen kuin pk-yritysten osaamisen kehittämiseen niin hankkijana kuin tarjoajana.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

NordLab hyvinvointiyhtymän näkökulmasta vähimmäisomistusta koskeva vaatimus ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen.

NordLab toimii alueensa sairaaloiden ja terveysasemien tiloissa, saumattomana osana terveyden- ja sairaanhoidon palveluita. Vähimmäisomistusta koskeva vaatimus johtaisi tilanteeseen, jossa hyvinvointiyhtymät eivät voisi enää käyttää samoja in-house yhtiöitä kuin hyvinvointialueet (mm. ICT ja työvaatteet).

Tämän lisäksi (säännöskohtaisesta perusteluosasta) löytyvä kirjaus ”sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja”, johtaa tilanteeseen, että NordLab ei voi myöskään hankkia palveluita hyvinvointialueilta

(mm. ICT, välinehuolto, laitehuolto, logistiikka, keskusvarasto, siivous). Jatkossa sairaaloiden sisälle tulisi siis rakentaa päällekkäiset tukipalvelutoiminnot pelkästään näytteenotto- ja laboratoriopalveluja varten, kun yhteisiä resursseja ei voitaisi enää hyödyntää. Muutos kasvattaisi hyvinvointiyhtymän ja sitä kautta hyvinvointialueiden kustannuksia. Tämä ei ole järkevää eikä tarkoituksenmukaista.

Lainkohdan perusteluissa todetaan, että omistusta koskevaa vähimmäisvaatimusta ei sovelleta kuntalain mukaisiin kuntayhtymiin. Hyvinvointialuelain mukaisten hyvinvointiyhtymien osalta ei oteta asiaan kantaa. Selvennys tulisi lisätä perusteluihin. Yleisestikin lainsäädännössä olisi hyvä selkiyttää hyvinvointiyhtymän asemaa suhteessa hankintalakiin ja sidosyksikkösäätelyyn. Hyvinvointiyhtymä tulisi rajata palvelun tuottajana sidosyksikkösäätelyn ulkopuolelle ja sille tulisi antaa mahdollisuus tehdä hankintoja hyvinvointialueomistajiltaan ja niiden sidosyksiköiltä. Samoin omistajahyvinvointialueiden sidosyksiköiden tulisi voida tehdä sidosyksikköhankintoja hyvinvointiyhtymältä.

Pahimmillaan säätely voisi johtaa tilanteeseen, jossa jouduttaisiin purkamaan hyvinvointialuelain 52 § mukaista julkisoikeudellista yhteistoimintaa toteuttava hyvinvointiyhtymä. NordLab hyvinvointiyhtymä on kuitenkin perustettu sen takia, että Pohjois-Suomen hyvinvointialueilla ei ole ollut mahdollisuuksia järjestää laboratoriopalveluita itsenäisesti. Yhteisellä hyvinvointiyhtymällä on turvattu riittäviä henkilöstö- ja muita voimavaroja sekä laboratoriotoiminnassa tarvittavaa erityisasiantuntemusta koko Pohjois-Suomen alueella. Näiden lisäksi yhteisen hyvinvointiyhtymän kautta on saatu merkittäviä skaalaetuja, poistettu päällekkäisyyksiä ja parannettu kustannustehokkuutta sekä palveluiden laatua.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Tukipalvelut:

NordLab toimii hyvinvointialueiden kanssa samoissa tiloissa: yliopistosairaalassa, keskussairaaloissa, sote-keskuksissa, sote-aseilla ja sote-pisteissä, saumattomana osana terveyden- ja sairaanhoidon palveluita. NordLabin tuottamat palvelut ovat luonteeltaan sellaisia, että ne on pystyttävä järjestämään aina ja kaikissa olosuhteissa. Vähimmäisomistusta koskeva vaatimus johtaisi tilanteeseen, jossa hyvinvointiyhtymät eivät voisi enää käyttää samoja in-house yhtiöitä kuin hyvinvointialueet. Jatkossa sairaaloiden sisälle tulisi siis rakentaa päällekkäiset tukipalvelutoiminnot, pelkästään näytteenotto- ja laboratoriopalveluja varten, kun yhteisiä resursseja ei voitaisi enää

hyödyntää. Muutos kasvattaisi hyvinvointiyhtymän ja sitä kautta hyvinvointialueiden kustannuksia, koska hyvinvointialueen kanssa yhteisiä tukipalveluresursseja ei voitaisi enää käyttää.

ICT palvelut:

ICT-palveluiden osalta merkittävä osa NordLabin tarvitsemista palveluista on hankittu sidosyksiköltä. NordLab tuottaa laboratoriopalveluita pääsääntöisesti hyvinvointialueiden toimipaikoissa (mm. sairaalat) ja tämä on mahdollistanut kustannuksia säästävän tiiviin yhteistyön ICT-palveluissa NordLabin ja hyvinvointialueiden välillä. Jatkossa yhteistyötä jouduttaisiin purkamaan, koska palveluiden tuottamisessa ei voida käyttää samoja toimijoita, verkkoinfraa tai järjestelmiä. Purkaminen johtaisi myös joidenkin järeiden ja toimintavarmojen infra- ja tietojärjestelmien merkittävään kallistumiseen, jopa NordLabin ulottumattomiin. Tämä voi heikentää terveyden- ja sairaanhoidon kriittisten ict-palveluiden 24/7 toimintavarmuutta ja siten vaarantaa potilasturvallisuutta.

Akuuttien kriisi- ja häiriötilanteiden hallinta ja varautuminen hankaloituisi merkittävästi, kun esim. sairaalan sisällä muodostuisi nykyistä laajempi monitoimijamalli (verkkoinfra, palvelimet, tietoliikennepalvelut, työasemapalvelut, integraatiot). Huoltovarmuuden ja valmiuden näkökulmasta toimijat käyttävät nyt esim. yhteistä runkoverkkoa ja tietoturvalvomoa, mikä ei olisi enää mahdollista.

Arvioimme, että pahimmillaan kustannukset nousevat yksittäisissä palveluissa jopa 100 %, muutuskustannusten lisäksi. Tietohallinnon osalta muutoksen arvioidaan johtavan merkittävään lisärekryointitarpeeseen hyvinvointiyhtymän tietohallintoon. Tämän osalta haasteeksi muodostuu kustannusten lisäksi myös rekryointi ja osaamisen yllä-pito, kun nykyisin in-houseyhtiöön keskitetty yhteinen terveydenhuollon ICT-osaaminen pirstaloituu. Muutos edellyttäisi lisäksi myös hankinta-, sopimus- ja laki-osaamisen lisäämistä merkittävästi.

Todennäköisesti osa NordLabin ICT-hankinnoista pitäisi jakaa osiin alueittain, koska sellaista toimittajaa, joka täyttää vaatimukset ja kykenee 24/7 toimintaan koko Pohjois-Suomen alueella ei ole tai kilpailua on liian vähän. Tämä puolestaan lisäisi entisestään kustannuksia ja tarvittavaa siirtymäaika.

Laboratoriopalvelut:

Laboratoriotoimialalla Suomen julkisoimisteiset laboratoriot ovat tuottaneet palveluja toisilleen joko hankintalain 16 § mukaisesti tai sidosyksikköhankintana. Vähimmäisomistusta koskeva ehto muuttaisi tilannetta siten, että yhtiömuodossa toimivassa laboratorioyhtiössä ei voisi enää olla pienomistajia ja näin ollen hyvinvointiyhtymä ei voisi ostaa omaa toimintaa täydentäviä laboratoriopalveluita sieltä. Suomen kokoisessa maassa ei ole mahdollista eikä järkevää ylläpitää

kalliita, erityisosaamista vaativia ja harvoin tarvittavia menetelmiä useissa laboratorioissa. Käytännössä NordLabin ei ole mahdollista tuottaa itse niitä tutkimuksia, joita se on ostanut muilta julkisilta laboratorioilta (osaaminen, resurssit, investoinnit). Yksityisen sektorin tuottamana näitä tutkimuksia ei Suomessa ole saatavilla ja ulkomailta hankittaessa vastausviiveet kasvavat merkittävästi ja käytännön järjestelyt (esim. pyyntö-vastausliikenne ja logistiikka) voivat osoittautua kohtuuttoman kalliiksi. Tällä hetkellä ei ole ratkaisua, miten Pohjois-Suomen yhteistoiminta-alueella nämä tutkimukset tuotetaan, mikäli menetetään mahdollisuus hankkia ne muilta julkisomisteisilta laboratorioilta.

Yleistä:

Hankintalain muutokset tulevat lisäämään kilpailuttamista ja NordLabin kokoisessa hankintayksikössä tämä tarkoittaa vähintään kolmen uuden hankinta-asiantuntijan palkkaamista (nyt yksi). Mikäli hankinnat kohdistuisivat nykyistä enemmän yksityiselle sektorille, tämä lisäksi kilpailuttamisen lisäksi merkittävästi sopimuksen aikaista seuranta. Hallinnolliset kulut kasvaisivat ja vaikutusmahdollisuudet kumppanin toimintaan olisivat erittäin rajalliset, esimerkiksi omistuspohjaan tai strategiaan. Potentiaalisesti voi tapahtua myös aikaisempaa useammin sopimusten päättymisiä kesken kauden, mikäli kumppanin toiminta ei enää vastaa hankintapäätöksen aikaisia vaatimuksia. Tämä puolestaan lisää entisestään kilpailuttamisia sekä hallinnollisia kuluja.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

NordLab on pienomistaja kaikissa niissä sidosyksiköissä, joita se käyttää. Hyvinvointiyhtymällä ei ole käytännössä varoja tai muitakaan mahdollisuuksia kasvattaa omistajuuttaan yhtiöissä. Näin ollen se kuuluisi niiden joukkoon, joiden sopimus irtisanottaisiin päättymään siirtymäajan loppuun mennessä.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Ennakoimme, että muutoksesta ei seuraa taloudellisia hyötyjä, jotka pitkälläkään tähtäimellä kattaisivat muutoksesta aiheutuvat muutuskustannukset sekä jatkuvien kustannusten nousun.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäaika muutokselle on mielestämme riittämätön. Aikataulullisesti muutosten tekeminen kestäisi 5-10 vuotta.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Uudelleen järjestettäviä palveluita ja kilpailutettavia sopimuksia on paljon ja tämän takia hankinnat olisi vaiheistettava usealle eri vuodelle. Kaikkia kilpailutuksia ja käyttöönottoja ei voida tehdä samanaikaisesti. Lisäksi on huomioitava nykyisinkin kilpailutettavien palveluiden ja hankintojen tulevat kilpailutukset, käyttöönotot ja näissä tarvittavat resurssit. Aikataulullisesti muutosten tekeminen kestäisi 5-10 vuotta.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen NordLab hyvinvointiyhtymä katsoo, että

- Hyvinvointialuelain 52 § mukaista julkisoikeudellista yhteistoimintaa toteuttava Hyvinvointiyhtymä tulisi rajata palvelun tuottajana sidosyksikkösäätelyn ulkopuolelle. Lain 15 § säännökohtaisessa perusteluosassa on mainittu, että ”Omistusta koskevaa vähimmäisvaatimusta ei siten sovellettaisi kuntalain mukaisiin kuntayhtymiin”. Tämä tulisi laajentaa kattamaan myös hyvinvointiyhtymät.
- Hyvinvointialuelain 52 § mukaista julkisoikeudellista yhteistoimintaa toteuttavalle Hyvinvointiyhtymälle tulisi antaa mahdollisuus tehdä hankintoja hyvinvointialueomistajiltaan ja niiden sidosyksiköiltä, vaikka sillä on enemmän kuin yksi omistaja. Samoin omistajahyvinvointialueiden sidosyksiköiden tulisi voida tehdä sidosyksikköhankintoja hyvinvointiyhtymältä. Tällä turvataan yhteisten resurssien käyttö esim. sairaalansisäisessä logistiikassa ja it-infrassa.
- Sellaiset sidosyksiköt, jotka tuottavat niissä yhteistä määräysvaltaa käyttäville julkisen sektorin toimijoille näiden järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, tulisi rajata vähimmäisomistusosuutta koskevan vaatimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tällä mahdollistetaan laboratoriopalveluita tuottavien julkisten toimijoiden yhteistyötä ja järkevää työnjakoa Suomessa.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Ehdotettu kirjausten salliminen tarjouspyyntöasiakirjoihin on hyvä muutos. Alallamme tietoturvallisuuden edellytetään olevan korkealla tasolla ja sitä jo vaaditaankin laajasti.

Esityksen muiden osien osalta toteamme, että turvallisuutta ja huoltovarmuutta hankaloittaa liian pirstaleiset hankinnat. Esimerkiksi akuuttien kriisi- ja häiriötilanteiden hallinta ja varautuminen hankaloituisi merkittävästi, kun esim. sairaalan sisällä muodostuisi nykyistä laajempi monitoimijamalli (verkkoinfra, palvelimet, tietoliikennepalvelut, työ-asepalvelut, integraatiot). Lisäksi huomioitava lakien sekä kansallisten suositusten asettamat rajoitukset digi- ja kyberturvallisuudessa (sis. tietosuoja- ja tietoturva). Huoltovarmuuden ja valmiuden näkökulmasta toimijat käyttävät nyt esim. yhteistä runko-verkkoa ja tietoturvalvomoa, mikä ei olisi enää mahdollista.

Hyvinvointiyhtymän tuottamat laboratoriopalvelut ovat kriittisiä terveydenhuollolle 24/7, jokaisella hetkellä ja kaikissa tilanteissa. Laboratoriopalveluille välttämätöntä ovat tietojärjestelmät sekä häiriötön ja turvallinen tietoliikenne. Kyseessä ovat arkaluontoiset henkilötiedot ja potilasturvallisuuden kannalta toiminnan häiriöttömyys on kriittistä. Nykyisellään tämä varmistetaan hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymän yhdessä omistaman in-house yhtiön avulla, mikä ei olisi enää vähimmäisomistusvaateen myötä mahdollista.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

On erittäin kannatettavaa uudistaa rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopumista. Tämä pakottava kohta on tuonut merkittävästi ylimääräistä byrokratiaa niin hankintayksiköille kuin yrityksille. Vakuutus muutoinkin tuo lisää näkyvyyttä siihen, että asiaa on tarkasteltu. Nyt rikosrekisterit vain käyvät hankintayksikössä, jonka jälkeen ne poistetaan tiedoista.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Hankintojen ilmoittamiseen ehdotettavat muutokset ovat kannatettavia. Nykyisellään jo kaikki asianosaiset saavat hankintapäätöksen mukana tiedon valitusta toimijasta sekä muista kiinnostuneista tarjoajista. Jälki-ilmoitus on oikeastaan hyödyllinen vain siinä tilanteessa, että hankintayksiköt avaavat myös laskudatansa. Jälki-ilmoituksen ja osto-laskudatan avaamisen hyöty markkinoiden kehittymiseen ei ole mitenkään merkittävä, merkittävimmän tiedon markkinasta saa olemalla hankinnassa asianosaisena, jolloin saadaan tieto markkinoilla toimivista muista yrityksistä.

Muut huomiot

Esityksessä on todella paljon hankintatoimen hallintoa lisääviä elementtejä. Tämän lisäksi elementtejä, jotka toteutuessaan voivat sulkea toisiaan pois. Hankintatoimen hallinnon lisääminen vaatii lisää ammattitaitoisia henkilöitä, joten on huolehdittava koulutuksen ajantasaisuudesta. Hankinta-alan koulutuksissa painopiste on siirrettävä hankintalain osalta laajempien kokonaisuuksien hallintaan, jotta markkinoilta osataan tunnistaa kuhunkin hankintaan oleelliset asiat.

Piikivi Anne
NordLab hyvinvointiyhtymä